

BENDER SERİ BEGAVAN

Brunei Dârüsselâm'ın başşehri.

Borneo adasının kuzeybatı sahili üzerindeki Brunei körfezinden 15 km. kadar içeride, Brunei nehrinin Kedayan kolu ile birleştiği noktada kurulmuştur. Bender Brunei, Brunei Town veya Brunei olan eski adı 1970'te, eski devlet başkanı Paduka Seri Begavan Sultan III. Ömer Ali Seyfeddin'in (1950-1967) şerefine Bender Seri Begavan olarak değiştirilmiştir. Tarihi, bugünkü şehrin küçük bir bölümü üzerinde yer almış olan Kota Batu adlı eski bir kraliyet başşehrine uzanmaktadır. Kota Batu'nun kuruluş tarihi belli değilse de Filipin takımadalarının bazıları ile Borneo'nun büyük bir kısmını fethederek devleti imparatorluğa dönüştüren ve İslâm'ı bölgedeki birçok adaya yaymakla ün yapan Sultan Bolkiaah'ın (1473-1521) başşehri olduğu bilinmektedir XVII. yüzyılda başşehir, bazı politik ve stratejik sebeplerle, Kota Batu'dan Kampong Ayer (su köyü) denilen ve bugünkü şehrin bir banliyösünü teşkil eden yere taşındı ve XX. yüzyılın başlarına kadar bu bölgede kaldı. Şehrin ilk önce "Su Köyü" adıyla anılması'nın sebebi, Brunei nehri üzerine kurulmuş değişik bir yapıya sahip olmasıdır. Bölge sakinleri ev ve dükkânlarını nehir sularına çakılmış direkler üzerine kurmuşlardır. Bu yönüyle Bender Brunei Venedik'e benzetilmekte ve "Sular Şehri" olarak tanınmaktadır. Şehir halkı evlerini ancak XX. yüzyılın başlarında suların üzerinden kaldırarak nehrin kenarındaki topraklara inşa etmeye başladılar. İskân sahası planlı bir şekilde sular üzerinden karaya kaydırıldı ve böylece

II. Dünya Savaşı öncesinde Brunei nehrinin kuzey yakası üzerinde yeni bir şehir kurulmuş oldu; eski yerleşim bölgesi ise bu yeni şehrin bir banliyösü haline geldi.

Bender Brunei XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar Borneo adasının en önemli şehri idi. XX. yüzyılın başlarında burayı ziyaret eden Avrupalı bir yazar, bu müslüman sultanlığın başşehrinin Türkiye'ye kadar uzanan bir şöhrete sahip olduğunu, İslâmiyet'i yaymak için İstanbul ve Arabistan'dan gelen bazı kişilerin bölgenin soylularını ziyaret ettiklerini, şehirde oturup zengin ve soylu ailelere mensup kadınlarla evlendiklerini ve sultanın meclislerine katıldıklarını söylemekte, böylece Brunei'in Osmanlı ve Arap İslâm tebliğcileriyle ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Yazar Blundell de nesillerdir burada yaşayan Çinliler'in şehrin tüccarlarını oluşturduklarını belirtmektedir.

II. Dünya Savaşı sırasında Güneydoğu Asya'nın Japonlar tarafından istilasıyla kısmen tahrip edilen Bender Brunei, savaş sonrasında ve özellikle yeni bir şehir planının yürürlüğe konduğu 1950'li yıllarda yeniden inşa edilmeye başlanmış ve 1980'lerde bugünkü şeklini almıştır. Bu yeni dönemin en önemli yapıları arasında, 1958'de resmen açılan altın kubbeli Sultan Ömer Ali Seyfeddin Camii ile Diyanet İşleri Bakanlığı kompleksi zikredilebilir. Bender Seri Begavan'ın iş merkezi yaklaşık 450 × 400 metrelik bir alanı kaplamakta ve içinde bankalar, alışveriş merkezleri, belediye, hükümet, gümrük ve denizcilik işletmesi binaları ile nehir rıhtımı bulunmaktadır. Şehirde geçit resmi ve kutlama törenlerinin yapıldığı yer Taman Parkı'dır. Büyük binalar küçük bir alan içerisine sıkıştırılmak ye-

rine geniş bir sahaya yayılmıştır; aralarında kraliyet sarayı İstana Nurul İman ile kraliyet mezarlığının da yer aldığı birçok saray vardır. Brunei Dârüsselâm Sultanlığı'nın resmî dini olan İslâm'ı desteklemek gibi önemli bir rol oynayan Pusat Dakwah İslâmiye ise şehir merkezinin dışındadır. Şehirde ayrıca bir müze, bir stadyum, bir hastahane, bir havaalanı, bir üniversite ve Churchill Anıtı gibi birçok modern yapı bulunmakta ve önemli binalar Uzakdoğu, İslâm ve Batı mimari özelliklerini bir arada yansıtmaktadır. Şehir Tutong, Kebangsaan ve Mura otoyolları ile çevre bölgelere bağlanmıştır. Çoğunluğu müslüman olan şehir nüfusu 52.300'dür (1988 tah.).

BİBLİYOGRAFYA :

M. S. H. McArthur, *Report on the State of Brunei for the Year 1906*, Brunei 1907; J. F. Owen, *Report on the State of Brunei for the Year 1908*, Singapore 1910; H. Chevallier, *Annual Report on the State of Brunei 1910*, Singapore 1910; P. Blundell, *The City of Many Waters*, London 1923; E. E. F. Pretty, *Report on the State of Brunei 1925*, Singapore 1926; a.m.f., *Annual Report on Brunei for the Year 1950*, Singapore 1951; J. C. H. Barcroft, *Annual Report on Brunei for the Year 1951*, Singapore 1952; *Annual Report on the State of Brunei 1958*, Kuching Sarawak 1959; *Annual Report on the State of Brunei 1970*, Brunei 1970; Awang Mahmud Haji Bakyr, *Memperingati Penukaran Nama Bandar Brunei Menjadi Bandar Seri Begawan*, Brunei 1970; *Bandar Seri Begawan*, Brunei 1970; Lee Yong Leng, "The City of Many Waters", *Hemisphere*, VIII/6, Brunei 1964.

MUHAMMAD ABDUL JABBAR BEG

BENDERABBAS

(بندر عباس)

İran'ın güneyinde bir liman şehri.

Hürmüz Boğazı'nda Basra körfezi ile Umman denizinin birleştiği kesimde, Kişm Larek ve Hürmüz adalarının karşısında yer alır. Hürmüzgân vilâyetinin (şehrîstan) yönetim merkezi olup 1986 sayımına göre nüfusu 201.642'dir.

Çevresindeki arazi kumlu ve verimsizdir. Sahil şeridinde bahçeler ve çalılıklar varsa da içeriye doğru gidildikçe kavurucu sıcakın etkisiyle yeşillik sona erer. Bölgenin en sıcak yeri olan Benderabbas'ta iklim ayrıca nemlidir; yaz aylarıyla kış ayları arasındaki sıcaklık farkı 7-8° C ve yıllık ortalama sıcaklık da 25° C civarındadır. Şehirde yaşayanlar yaz aylarında serinlemek amacıyla yüksek yerlere çıkarlar. Nüfusun çoğunluğunu Araplar ve İranlılar meydana getirirse de Hintli ve Pakistanlılar'a da rastlanır.

Bender Seri Begavan'ın havadan görünüşü ve Sultan Ömer Ali Seyfeddin Camii - Brunei Dârüsselâm

